

12

Pasaulio Lietuvis

REDAKTORĖS ŽODIS

Visko jau būta, viskas susiję 5

LIETUVOJE

Lietuvos pirmokų pasai – ir užsienio lietuvių pirmokėliams 6

A. Avižienis: „Sugrįžusiems išeiviams trūko draugų, išgyvenusių priespaudą“ 7

TEMA

Laikai keičiasi, bet kartų problemos išlieka: PLB vs PLJS 12

AKTUALU

Prancūzijos vaistai besikuriančios Lietuvos ligoniams 17

Mokslininkai aptarė ryšius tarp Lietuvos ir Prancūzijos 18

Dvejopa „Pasaulio lietuvių“ misija (1990–2000 m.) 19

SVEČIAS

Tikslas – įprasinti savo būtį 21

LIETUVIAI PASAULYJE

Nauji mokslo metai viso pasaulio lituanistinėse mokyklose 24

Danijos lietuviai įvardijo, dėl ko sugrįžtų į Lietuvą 28

Vasario 16-osios gimnazijoje pažymėtas Lietuvos pirmininkavimas ES 31

Prancūzai sukūrė dokumentinį filmą apie Kryžių kalną 32

Argentinos lietuvių draugija „Nemunas“ paminėjo savo 104-ąsias sukaktuves 33

Ilgiau negu žmonės ir medžiai 34

Europą apkeliausioje airių parodoje – ir lietuvių fotografijos 35

Islandijos lietuvių bendruomenei – penkeri 36

Prel. E. Putrimas lankėsi Punske ir Seinuose 39

TRUMPAI

..... 40

DĖMESIO

..... 42

7

21

32

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS (PLB) VADYBA (2012-2015)

Marija Danguolė Navickienė (JAV)
PLB pirmininkė, Visuomeninių reikalų komisijos pirmininkė
navickiene@verizon.net

Kęstas Pikūnas (Lietuva)
PLJS pirmininkas, Jaunimo ir Sporto reikalų komisijų pirmininkas
kestas@trysmilijonai.lt
www.pljs.org

Dalia Henke (Vokietija)
PLB įvaizdžio, informacijos sklaidos ir „Pasaulio lietuvių“ reikalų komisijos pirmininkė, PLB valdybos pirmininkės pavaduotoja
daliahenke@gmail.com

Gintautas Želvys (Rusija)
Rytų kraštų ir Rusijos reikalų komisijos pirmininkas, PLB valdybos pirmininkės pavaduotojas
gintautaszelvys@mail.ru

Jūratė Caspersen (Šveicarija)
Kultūros reikalų komisijos pirmininkė
jurate@caspersen.ch

Juan Ignacio Fourment Kalvelis (Argentina)
Pietų Amerikos reikalų komisijos pirmininkas
jkalvelis@yahoo.com.ar

Aušra Laurušaitė-Kromelis (JAV)
Organizacinių reikalų komisijos pirmininkė
ausra999@aol.com

Artūras Maslauskas (Danija)
Finansų reikalų komisijos pirmininkas
maslauskas@webmail.dk

Aurelija Norienė (Belgija)
Naujosios emigracijos reikalų komisijos pirmininkė
aurelija.norienie@skynet.be

Prel. Edmundas Putrimas (Kanada)
Sielovados reikalų komisijos pirmininkas
putrimas@sielovada.org

Angelė Vaičiūnienė (Kanada)
Švietimo reikalų komisijos pirmininkė
angele.v@bell.net

PLB biuro adresas:
213 West Lake Shore Drive
Cary, ILL 60013
USA

PLB atstovybė Lietuvoje
Gedimino pr. 53-212
LT-01109 Vilnius
Tel./faks. +37052396264
El. p.: vigrub@lrs.lt; plbav@lrs.lt
www.lrs.lt/plb
www.plbe.org

PLB atstovė Lietuvoje
Vida Bandis
+370 52 396 156
vida.bandis@lrs.lt

PLB konfliktų sprendimo komitetas:
Vytautas Maciūnas (JAV),
Marytė Šmitienė (Vokietija),
Rūta Žilinskienė (Kanada)

PLB kontrolės komisija:
Saulius Kačiulis (Italija),
Angelė Nelsienė (JAV),
Aldona Seghal (Švedija)

PLB išdininkas
Ramutis Pliūra
ramas@gjmlp.com
3906 Lakeview Dr.
Racine, WI 53403
USA

PL išdininkas
Vytenis Vilkas
Tel. 1 661 254 5593
El. p. v.vilkas@prodigy.net
22343 Cardiff Drive
Saugus, CA 91350
USA

Žurnalo „Pasaulio lietuvis“
leidybą iš dalies parėmė
Užsienio reikalų ministerija

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Lietuvos Spaudos, radio ir televizijos rėmimo fondas remia
„Pasaulio lietuvių“ žurnalo redakcijos vykdomą projektą
„Lietuvybės formos pasaulyje: liuanistinis švietimas,
lietuviškas kultūrinis paveldas užsienyje, ryšiai su Lietuva“

Pasaulio Lietuvis

LEIDINYS PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS GYVENIMUI IR MINČIAI
Mėnesinis žurnalas. 2013 m. 08/520

Vyriausioji redaktorė Deimantė Dokšaitė
plietuvis@plbe.org

Kalbos redaktorė Sandra Sirvidienė

Maketuotojas Darius Markūnas

Autoriai: Kristina Ūsaitė, Deimantė Dokšaitė, Daiva Žemgūlienė, Viktorija Lipeikytė, Rimantas Zagrebajevs, Aida Kiškytė-Degeix, Žana Jermakovaitė, Valdas Jencius, Birutė Augustinavičiūtė, Tomas Veclova, Božena Bobinienė

Fotografai: Ludo Segers, Lukas Motiejūnas, Deimantė Dokšaitė, Aida Kiškytė-Degeix, Inga Lanchas, Arūnas Teišerkis, Asta Borusevičiūtė, Tomas Berneckas, Indrėnuo Silva, Marytė Damriūnaitė-Šmitienė, Jurga Rakauskaitė, Heather Sosbee, Dovilė Šermokas

Išdininkas Vytenis Vilkas

Spaudė UAB „Draugų studija“

Redakcijos adresas:

Laikinai laiškus „Pasaulio lietuviui“ galima siųsti PLB atstovybės adresu:

Gedimino pr. 53-212

LR Seimo III rūmai

LT-01109

Vilnius, Lietuva

PLB tinklalapis:

www.plbe.org

www.lrs.lt/plb

ISSN 1732-0135

Dėl reklamos žurnale „Pasaulio lietuvis“ kreipkitės
el. pašto adresu: daliahenke@gmail.com

PPRENUMERATA METAMS:

Lietuvoje – 60 Lt;

Europos valstybėse:

paprasta prenumerata – 45 EUR,

garbės prenumerata – 65 EUR;

Australijoje:

paprasta prenumerata – 60 AUD,

garbės prenumerata – 93 AUD;

JAV, Kanada ir ir kiti kraštai:

paprasta prenumerata – 63 USD,

garbės prenumerata – 90 USD;

Užsakant į Lietuvą iš kitų kraštų:

26 EUR, 32 AUD, 36 USD.

Prenumeratorių Lietuvoje dėmesui!

Žurnalą „Pasaulio lietuvis“ galite prenumeruoti pervesdami lėšas banko pavedimu į „Pasaulio lietuvių“ sąskaitą Lietuvoje ir atsiųsdami elektroniniu paštu prenumerata@plbe.org adresą, kuriuo siųsti žurnalą.

Banko rekvizitai:

Gavejas: Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovybė Lietuvoje

Sąskaitos Nr. LT76 7300 0101 2423 6579

Bankas: AB „Swedbank“

Banko adresas: Konstitucijos pr. 20A,

03502 Vilnius

Banko kodas 73000

SWIFT kodas HABALT22

Australijoje:

čekius siųsti adresu: Antanas V. Kramilius

OAM, JP 83 Queen Street

Canley Heights, N.S.W. 2166, Australia

JAV, Kanada, kiti kraštai:

čekius siųsti adresu: Vytenis Vilkas

(„Pasaulio lietuvis“)

22343 Cardiff Drive

Saugus, CA 91350, USA

NAUJOVĖ!

Nuo šiol už žurnalo „Pasaulio lietuvis“ prenumeratą galima sumokėti

per „Paypal“ mokėjimo sistemą. Tereikia el. paštu

prenumerata@plbe.org parašyti laišką ir paprašyti sąskaitos apmokėjimui.

LEIDĖJAS

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė (PLB). Žurnalas leidžiamas nuo 1963 metų.

Platinti „Pasaulio lietuvių“ tekstus ir vaizdo informaciją galima tik gavus raštišką sutikimą.

„The World Lithuanian“ magazine

Published monthly by the Lithuanian World Community, Inc.

Copyright by The Lithuanian World Community, Inc.

Visko jau būta, VISKAS SUSIJE

Kartais atrodo, kad tai, kas nutinka mums, kas vyksta mūsų laikais, yra labai išskirtina ir unikalu, kad nieko panašaus iki šiol nebuvo. Tačiau tokie straipsniai, kaip šiame numeryje publikuojamas Kristinos Ūsaitės iš Lietuvių išeivijos instituto, mikliai mus sugrąžina į tikrovę ir nubloškia nuo susireikšminimo pakylos. Problemos, su kuriomis dabar susiduriame, pasirodo buvo nesvetimos ir prieš kelis dešimtmečius, o dar įdomiau, kad jos ir tada diskutuotos bei svarstytos tame pačiame „Pasaulio lietuvyje“.

Apie tai, kad nereikia pernelyg stebėtis ir susireikšminti, kalba ir pirmoji prieš penkerius metus įkurtos Islandijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Inga Minelgaitė-Snaebjornsson, sakydama, kad bendruomenės kūrimas ir plėtra mažai kuo skiriasi nuo kitų organizacijų, irgi pereinančių įvairius etapus. Jai atliepia dabartinė bendruomenės vadovė Jurgita Motiejūnaitė, teigdama, kad jų padėtis nėra unikali – Islandijoje, kaip ir kitur, sunkiausia užduotis pritraukti į bendruomenę naujų aktyvių narių.

Nieko naujo bei nuostabaus ir tai, kad „Pasaulio lietuvyje“ daug dėmesio skiriame mokslui ir švietimui. Tačiau mokslo metai nauji ir apie juos surankiojome trupinėlius iš įvairiausių pasaulio kampelių. O apie mokslą, bet ne tik apie jį, kalbamės su Algirdu Avižieniu, akademiku, mokslininku, pirmuoju Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi, kurio lietuvių kalbos mokytojas buvo pirmasis „Pasaulio lietuvis“ redaktorius Stasys Barzdukas.

Tęsdami ciklą apie „Pasaulio lietuvis“ buvusius redaktorius, šį kartą kalbiname trumpai jam vadovavusį, bet to nepamiršusį Arvydą Reneckį. Be to, pasirodo, „Pasaulio lietuvis“ domina kaip tyrimų objektas, tad ką apie jį sužinojo bei suprato, pasakoja Vilniaus universiteto žurnalistikos studentas Rimantas Zagrebajėvas, parengęs rašto darbą apie žurnalo laikotarpį Lietuvai žengiant pirmuosius nepriklausomybės žingsnius.

Malonaus skaitymo, tegul jis sukelia minčių pasvarstymui. O kitą kartą jau pasimatysime jubiliejiname „Pasaulio lietuvis“ numeryje, mat jis gimęs 1963-ųjų lapkričio 1 dieną.

Nuoširdžiai
„Pasaulio lietuvis“ vyriausioji redaktorė
DEIMANTĖ DOKŠAITĖ

LIETUVOS PIRMOKŲ PASAI – IR UŽSIENIO LIETUVIŲ PIRMOKĖLIAMS

Prasidėjęs rugsėjis dova-
noja gražią ir prasmingą
Mokslo ir žinių šventę ne
tik tūkstančiams Lietuvos
vaikų ir jaunimo, bet ir mūsų
tėvynainiams, kurie mokosi už-
sienio šalių lietuviškose bendrojo
ugdymo ir savaitgalinėse lituanis-
tinėse mokyklose. Džiaugiamės,
kad šiemet į Pelesos ir Rimdžiūnų,
Seinų ir Punsko, Vasario 16-osios
ir Rygos lietuvių mokyklų suolus
susėdo apie 1600 mokinių, o dau-
giau nei 160-yje pasaulio lituanis-
tinių mokyklų šiais mokslo metais
mokysis daugiau nei 6200 vaikų.

Lietuvoje nuo 2004 metų gy-
vuoja puiki tradicija – kiekvienam
pirmokui skiriama Švietimo ir
mokslo ministerijos dovana – Lie-
tuvos pirmoko pasas. Pirmoko pase
trumpai ir žaismingai supažindina-
nama su Lietuvos gamta, kalba,
miestais, kariuomene, gretimomis
šalimis, pateikiama faktų iš Lietu-
vos istorijos, išspausdintas Lietuvos
himnas, papasakojama apie svar-
biausius Lietuvos simbolius: Vytį
ir vėliavos spalvų reikšmę. Pirmo-
kėliai čia suranda ir patarimų, kaip
saugiai elgtis kelyje ar gatvėje, gali
pasižymėti svarbiausius pirmųjų
mokymosi metų įvykius, įsiklijuoti
savo ir klasės nuotraukas.

Švietimo ir mokslo ministerija
pirmoko pasą šiemet papildė dviem
puslapiais, skirtais lietuviams užsie-
nyje. Šiuose puslapiuose yra infor-
macija apie lietuvių bendruomenės
užsienyje bei savaitgalinių lituanis-
tinių mokyklų veiklą ir svarbą ugdant
jaunimo tautinę savimonę.

Pradedant mokslo metus jau ne
pirmą kartą užsienio šalių lietuviš-

**Daiva
Zemguliėnė,**
*LR švietimo ir
mokslo
ministerijos
Užsienio lietuvių
skyrius*

kų bendrojo ugdymo mokyklų 165
pirmokams buvo įteikta Lietuvos
dovana – Lietuvos pirmokų pasai.

Siekiant, kad jaunoji karta,
gyvendama užsienyje, gautų
glaustą, reikalingiausią infor-
maciją apie mūsų kraštą, neatitrūktų
nuo Lietuvos gyvenimo ir realijų,
šiemet pirmą kartą pirmokų pasus
galėjo gauti ir pradedantieji lankyti
lituanistines mokyklas. Daugiau
nei 1000 pirmokų pasų kaip
Lietuvos dovana iškeliavo į Airijos,
Suomijos, JAV, Italijos, Norvegijos,
Prancūzijos, Kanados, Jungtinės
Karalystės, Islandijos, Rusijos
(Kaliningrado srities), Vokietijos
lituanistines mokyklas.

Tikimės, kad Lietuvos pirmokai
ir mažieji mūsų tėvynainiai, esantys
toli nuo Lietuvos, perskaitę Lietu-
vos pirmoko pasą, pajaus vienijantį
tautos bendrystės jausmą ir pasidi-
džiamą savo šalimi – Lietuva.

Pirmokų pasų parengimas,
siuntimas ir įteikimas lietuviškoms
mokykloms užsienyje – tai tik
vienas iš Švietimo ir mokslo minis-
terijoje įsteigto Užsienio lietuvių
skyriaus darbų. Įsteigti skyrių, kuris
veiklą pradėjo liepos 1 d., būtinybė
iškilo Švietimo ir mokslo ministe-
rijai iš Užsienio reikalų ministerijos
perėmus lietuvių neformaliojo
švietimo užsienyje kuravimą. Pa-
grindinės naujojo skyriaus veiklos
sritys: užsienio lietuvių formalusis
ir neformalusis švietimas, užsienio
lietuvių studijos Lietuvos aukš-
tosiose mokyklose, lituanistikos
(baltistikos) plėtra užsienio šalių
aukštosiose mokyklose. Skyriaus
darbuotojai prioritetu laiko šiuos
darbus: informacijos apie esamą
padėtį lituanistinėse mokyklose
ir iškilusius poreikius rinkimą
ir analizę; bendradarbiaujant su
lituanistinių mokyklų mokytojais
patrauklių mokymosi priemonių,
pritaikytų atskiroms tikslinėms
grupėms, rengimą; lituanistinių
mokyklų mokytojų profesinio
pasirengimo stiprinimą Lietuvoje
ir užsienyje; ryšius su Lietuva
stiprinančių iniciatyvų palaikymą ir
įgyvendinimą (edukacinės kultūri-
nės, pilietinės patriotinės veiklos,
vasaros stovyklos ir kt.); nuolatinę
švietimo naujienų ir informacijos
sklaidą viešojoje informacinėje
erdvėje ir kitus darbus, padedan-
čius spręsti lituanistinių mokyklų
užsienyje problemas.

Tikimės, kad Pasaulio lietuvių
bendruomenės, atskirų kraštų
lietuvių bendruomenių, lietuviškų
mokyklų užsienyje bei Lietuvos
Respublikos švietimo ir mokslo
ministerijos glaudus bendradar-
biavimas stiprinant lituanistinį
švietimą – didžiųjų tautos verty-
bių: jos kalbos, istorijos, kultūros
ugdymo ir puoselėtoją – duos
puikių rezultatų. ■

A. Avižienis: „SUGRIŽUSIEMS IŠEIVLAMS TRŪKO DRAUGŲ, IŠGYVENUSIŲ PRIESPAUDĄ“

Tikiu, kad mano pašnekovas profesorius Algirdas Avižienis ne vienam „Pasaulio lietuvių“ skaitytojui gerai pažįstamas. O aš su juo susitikau pirmą kartą šią vasarą Kaune vykusiame PLB ir PLJS kraštų pirmininkų suvažiavime.

A. Avižienis – šiltai ir labai maloniai bendraujantis žmogus. Vos susipažinę jau šnekučiavomės apie jo sūnaus nuotykius Balkanuose. Tačiau interviu jau sukosi apie rimtesnes temas, nors apie šeimą ir du jo ir žmonos Jūratės užaugintus sūnus irgi kalbėjome.

Profesorius, nors jau galėtų tik ilsėtis, bet neatrodo, kad tai jį bent

Deimantė
Dokšaitė

kiek domina. Iki šios dienos jis sprendžia savo mokslo srities mįsles ir yra kupinas prasmingų idėjų, kaip geriau sutvarkyti mokslo ir akademinę sritį Lietuvoje.

Jūsų gyvenimas neatsiejamas nuo mokslo ir dėstymo. Visgi srityse, nors glaudžiai susijusios, kartu ganėtinai skirtingos. Kuo šios dvi

sritys jums patrauklios, ką kiekviename jų radote, ką pamilote?

Kai būdamas ketverių metų išmokau skaityti, nuo tada iki dabar nenustojau mokytis, o 1960-aisiais baigęs doktorantūrą Ilinojaus universitete, pradėjau mokyti studentus ir doktorantus Kalifornijos universitete Los Andžele (UCLA). Mėgstamų dalykų dėstymas yra ▶

Dabartinis VDU rektorius
Zigmas Lydeka, PLB
valdybos pirmininkė
Danguolė Navickienė ir
pirmasis VDU rektorius
Algirdas Avižienis

tikras malonumas. Per trisdešimt metų paskaitas skaičiau apie 3000-iams studentų ir apie 1000-iumi magistrantų bei doktorantų. Taip pat vadovavau 32-jų daktaro (Ph. D.) disertacijų rašymui ir su kiekviena disertacija aš pats išmokdavau ką nors naujo.

Mano mokslo sritis yra kompiuterių architektūra, o joje – kompiuterių patikimumo užtikrinimas įvedant perteklines dalis. Taip atsiranda save pasitaisantys kompiuteriai, kurie gali ilgai dirbti be žmogaus priežiūros.

Mano mokslo sritis yra kompiuterių architektūra, o joje – kompiuterių patikimumo užtikrinimas įvedant perteklines dalis. Taip atsiranda save pasitaisantys kompiuteriai, kurie gali ilgai dirbti be žmogaus priežiūros.

Pavyzdžiui, 1977-aisiais „JPL“ paleido du „Voyager“, tai yra „Keleivio“ vardu pavadintus erdvėlaivius, kurie naudojo mano grupės sukurtus metodus. Tie „Keleiviai“ aplankė Jupiterį, Saturną, Uraną ir Neptūną, paliko Saulės sistemą ir dar dabar, po 36 metų, siunčia duomenis iš kosminės erdvės, vis toldami nuo mūsų.

Nuo 1972-ųjų savo tyrimų laboratoriją perkėliau į UCLA ir ten jai vadovavau iki 1990-ųjų, kai iš UCLA gavęs akademinės atostogas išvykau į Lietuvą padėti atkurti Vytauto

Didžiojo universiteto Kaune. Mano laboratorijoje sukurti patikimumo užtikrinimo metodai yra naudojami daugelyje sričių, pavyzdžiui, juos naudoja keleivinių lėktuvų „Boeing 777“ ir „Boeing 787“ skrydžio valdymo kompiuteriai. Iki šios dienos sprendžiu patikimumo problemas, pavyzdžiui, prieš porą metų gavau du JAV patentus toje srityje ir dabar rašau straipsnį apie tų patentų turinį. Taip pat 2004–2008 metais buvau Vytauto Didžiojo universitetą įtraukęs į didelį Europos Sąjungos patikimumo projektą „RESIST“, kuriame dalyvavo 18 universitetų ir pramonės laboratorijų iš 10-ies valstybių.

Dar viena sritis, kuri neabejotinai siejasi su jūsų vardu, yra lietuviškė. Kaip ji buvo ugdoma jūsų šeimoje, kai pats augote, kaip ją sekėsi puoselėti ir skiepyti savo vaikams?

Mūsų šeima – tėvai Antanas ir Stasė, aš ir jaunesnė sesuo Aldona – Lietuvą palikome 1944-ųjų rudenį. Dviejų arklių vežimu pervažiavome Rytprūsius ir pagaliau traukiniais pasiekėme Aichšteto (Eichstaett) miestą Bavarijoje. Man tada buvo 12 metų. 1945-ųjų gegužę Bavariją okupavo JAV kariuomenė ir nesutinkančius grįžti į okupuotas tėvynes karo pabėgėlius iš Lietuvos ir dar kelių Vidurio Europos valstybių apgyvendino DP (*Displaced Persons*) stovyklose, kurias globojo Jungtinių Tautų (UN) organizacija.

Jau tą patį rudenį Aichšteto stovykloje buvo įsteigta lietuvių gimnazija, kurioje mokytojavo labai geri mokytojai. Pavyzdžiui, mano lietuvių kalbos mokytojas buvo lituanistas Stasys Barzdukas, vėliau tapęs PLB pirmininku. Gimnaziją baigti suspėjau prieš pat šeimai emigruojant į Čikagą 1950-ųjų pavasarį. Lietuviškoji mokykla ir jaunimo

organizacijos – skautai, ateitininkai, sporto klubai – man ir daugeliui mano bendramokslių labai padėjo susikurti stiprų lietuvių identitetą.

Pradėjus studijas Ilinojais universitete – ten buvo pora šimtų lietuvių studentų – vėl atkūrėme tas organizacijas. Manoji buvo ir yra studentų skautų korporacija „Vytis“, įsteigta Lietuvos universitete Kaune 1924 metais, okupantų uždrausta, o mūsų atkurta DP stovyklose ir atsivežta į JAV, Kanadą ir net Australiją. Po nepriklausomybės atkūrimo ji tuoj atgijo ir Lietuvos universitetuose.

Mano žmona Jūratė, kaip ir aš, gimė Kaune, mokytojų Izokaičių šeimoje. Jie taip pat pasiekė DP stovyklas ir galutinai įsikūrė Čikagoje. Jūratė baigė prancūzų filologiją Ilinojais universitete ir tos srities doktoratą įgijo Kalifornijos universitete, Berklyje (Berkeley). Pirmasis sūnus Rimas namie girdėjo tik lietuvių kalbą, tad pradėjęs lankyti mokyklą, jau gerai kalbėjo lietuviškai. Porą metų jaunesniam sūnui Audriui buvo sunkiau, nes Rimo mokyklos draugai kalbėjo angliškai dar prieš Audriui pradėdant mokyklą. Daug padėjo stipri Los Andželo lietuviška šeštadieninė mokykla ir prie jos veikiančios lietuvių skautai bei jaunimo tautinių šokių ir dainų ansamblis „Spindulys“. Abu sūnūs apsilanko Lietuvoje. Audrius Vytauto Didžiojo universitete įgijo fizikos magistro diplomą ir atkūrė Lietuvos pilietybę. Dabar abu rašo daktaro disertacijas Kalifornijos universitete. Aš manau, kad Rimas ir Audrius išaugo pasaulio lietuviams todėl, kad šeima gerbė lietuvių kalbą ir dalyvavo lietuviškame Los Andželo gyvenime.

Buvote pirmasis VDU rektorius ir iki šiol ten savas, labai mylimas ir gerbiamas. Tačiau gal prisimin-

tumėte pradžia, kaip VDU buvo gaivinamas, kuriamas, koks buvo išėivijos indėlis?

Pirmiausiai reikia pasakyti, kad jau DP stovyklose Vokietijoje buvo atkurtos kelios VDU akademinės organizacijos, o lietuviams persikėlus į JAV, Kanadą, Australiją ir dar kitur, turėjome akademinius skautus, ateitininkus, „Santarą-Šviesą“, neolituanus, Lietuvių studentų sąjungą, Lietuvių profesorių sąjungą. Taip pat VDU absolventai įsteigė stiprias Inžinierių ir architektų bei Medicinos gydytojų organizacijas, dar Čikagoje lituanistai įkūrė savo institutą. Tai buvo virtualus VDU egzilyje, trūko tik paskaitų lietuvių kalba...

Kad po studijų nenutrūktų ryšiai, 1969 metais pradėjau orga-

„Perestroikai“ prasidėjus, 1989-ųjų balandžio 26–28 dienomis Kaune įvyko mokslininkų suvažiavimas, skirtas svarstyti universiteto Kaune klausimui, dalyvavo apie 200 Lietuvos ir apie 20 užsienio lietuvių mokslininkų.

nizuoti Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą, jis įvyko Čikagoje tų metų lapkritį, dalyvavo daug jaunų mokslininkų. Nuo tada toks simpoziumas vykdavo kas ketveri metai. 1991-aisiais simpoziumas vyko Lietuvoje ir nuo tada kas antri metai vieta keitėsi tarp Čikagos ir Lietuvos.

Taip pat palaikėme ryšius su Lietuvos mokslo žmonėmis. Aš pats nuo 1968 metų, kai skaičiau

paskaitą Vilniaus universitete, dar keturis kartus lankiausi Matematikos ir kibernetikos institute pas jo direktorių, akademiką Vytautą Statulevičių. 1974 metais ten buvau penkis mėnesius, deleguotas JAV mokslo akademijos. Mielai priimdavome akademinius lankytojus iš Lietuvos, kalbėdavome apie Lietuvos mokslo ir tautos ateitį.

Sovietų Sąjungos „perestroikai“ prasidėjus, 1989-ųjų balandžio 26–28 dienomis Kaune įvyko mokslininkų suvažiavimas, skirtas svarstyti universiteto Kaune klausimui, dalyvavo apie 200 Lietuvos ir apie 20 užsienio lietuvių mokslininkų. Pirmininkavau baigiamajam posėdžiui ir pristaciau VDU atkūrimo aktą, kuris buvo vienbalsiai priimtas. Akademiko Jurgio Vilemo vadovaujamos Atkūrimo tarybos pastangomis jau tų metų rugsėjo pirmąją VDU studijas pradėjo 182 pirmakursiai. Tada kilo reikalus sukurti VDU Akademinių senatą, kuris toliau prižiūrėtų universiteto atkūrimą.

Ypač svarbus buvo 1989-ųjų lapkritį Čikagoje įvykęs Mokslo ir kūrybos simpoziumas, kuriame pranešėjais dalyvavo virš šimto mokslo žmonių iš Lietuvos ir antra tiek užsienio lietuvių. Jo dalyviai išrinko 48 VDU Atkuriamojo senato narius iš užsienyje dirbančių mokslininkų. Netrukus po to Lietuvoje buvo išrinkti dar 48 nariai. Šis 96 narių Atkuriamasis senatas 1990-ųjų gegužę mane išrinko atkurto VDU rektoriumi. Todėl tikrai galima sakyti, kad VDU buvo atkurtas jungtinėmis Lietuvos ir išėivijos mokslo žmonių pastangomis.

Šiaip taip gavęs SSSR vizą, rugpjūčio 12 atvykau laivu iš Helsinkio į Taliną ir atsivežiau kompiuterį, dvi dauginimo mašinas ir kitus įrenginius, nupirktus už JAV ▶

lietuvių bendruomenės dovanotus 15 tūkstančių dolerių. Po sovietų muitinės tardymų, nors turėjau rusišką VDU raštą, kad vežu labdarą naujam universitetui, pagaliau susitikau manęs laukiančius akademiką Vilemą su vairuotoju Albertu ir, pernakvoję Taline, išvažiuoju į Kauną – mano naują darbo vietą. Su savimi atsivežiau JAV universitetų trijų pakopų – bakaluro, magistro ir daktaro – studijų planą ir Harvardo universiteto bendrojo išsilavinimo programą bakalaurams. Jau 1990-ųjų gruodį šie planai buvo Atkuriamojo senato patvirtintame VDU statute, o kiek vėliau tas trijų pakopų planas buvo įrašytas į Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą.

Nemažai lietuvių mokslininkų darbuojasi įvairiausiuose pasaulio kampeliuose. Kaip manote, ar jų potencialas pakankamai suprantamas Lietuvoje? Gal turite minčių, kaip tų mokslininkų neprarasti? Kaip palaikyti su jais sątais? Kokį mechanizmą sukurti, kad net dirbdami svetur, jie būtų glaudžiai susiję su Lietuva?

Aš manau, kad toks mechanizmas jau yra – tai Mokslo ir kūrybos simpoziumai (MKS), apie kuriuos ką tik kalbėjau. Penkioliktasis MKS įvyko 2011 m. liepos 3–5 dienomis Kaune ir Vilniuje. Tarp organizatorių buvo net keturios ministerijos, trys universitetai, Mokslo taryba, Mokslų akademija, Verslo konfederacija, Mokslininkų ir Jaunųjų mokslininkų sąjungos, Pasaulio lietuvių ekonomikos forumas (PLEF) ir dar kelios organizacijos.

Programoje liepos 3 ir 5 dienomis Kaune – kviestinės diskusijos ir daug mokslinių pranešimų iš Lietuvos ir iš užsienio. Naujiena – liepos 4 d. Vilniuje surengta bendra MKS ir PLEF sesija su daug diskusijų abiems rengėjams

Sūnus Audrius, žmona Jūratė Izokaitis, sūnus Rimas, A. Avižienis ir jo sesuo Aldona Avižienytė-Vencūnienė

Žmonės iš užsienio su gerais norais, bet be patirties sovietų valdomoje Lietuvoje beveik be išimties turėjo sunkumų suprasti čia rastas gyvenimo aplinkybes ir žmonių elgesį.

svarbiomis temomis. Įvyko tikrai sveikintinas naujos MKS formos ieškojimas ir buvo suburti ypač galingi organizatoriai.

Esu įsitikinęs, kad kitą MKS Lietuvoje galima papildyti užsienyje dirbančių lietuvių mokslininkų, ypač jaunųjų, apsilankymu tėvynėje. Tam reikia paskirti, sakykim, dvidešimt stipendijų, kurios padengtų kelionės į Lietuvą mokslininkui/-ei su

šeima ir gyvenimo bet savaitę po simpoziumo išlaidas. Stipendijos būtų skiriamos konkurso tvarka, įvertinant ir siūlomą paskaitą, ir visą mokslinę biografiją. Panašių, gal kuklesnių, stipendijų reikėtų skirti ir dar doktorantūros studijų užsienyje nebaigusiems, bet perspektyviems doktorantams/-ėms.

Tada kiekvienam/-ai laimėtojuj/-ai reikėtų rasti globėją – firmą arba universitetą, kuriame laimėtojas/-a apsilankytų po MKS, nuodugniai pristatytų savo darbo rezultatus ir susipažintų su globėjo mokslininkais toje pačioje mokslo kryptyje. Dar geriau, jeigu atsirastų du ar daugiau globėjų ir jeigu globėjai prisidėtų prie stipendijų finansavimo. Reikia pagalvoti ir apie atostogų stovyklą šeimoms, kol laimėtojas/-a dalyvauja MKS ir lanko globėją/-us, nors manau, kad dalis šeimų lankytųsi pas artimuosius Lietuvoje.

Žinoma, galima palikti ir kitas MKS programos dalis, bet reikėtų, kad konkurso laimėtojai gautų pasirodyti plenariniuose posėdžiuose ir ten būtų tinkamai pagerbti. Manau, kad tokį MKS papildymą, arba ir atskirą renginį, rengiant Lietuvoje kas antri metai mes pasiektume tą tikslą – išlaikyti tuos talentingus žmones glaudžiai susijusius su Lietuva ir jos mokslo darbuotojais.

**Esate iš tų išieivių, kurie Lietuvai atgavus nepriklausomybę sugrįžo čionai ir ėmėsi darbų, veiklos. Kaip manote, kodėl tokių nėra taip jau daug? Kiek jums teko pačiam savo kailiu patirti tą dažnai kitų išieivių minimą nuoskaudą, kad su savo gerais norais buvo Lietuvoje nesu-
prasti ir nepriimti?**

Jau anksčiau minėjau, kad dalis užsienyje gyvenančių mokslo žmonių sugebėjo sovietų okupacijos metais palaikyti ryšį su savo kolegomis Lietuvoje, juos lankyti bei priimti juos pas save. Tie asmenys nesunkiai įsitraukė į akademinį darbą atsiganančioje Lietuvoje. Pavyzdžiui, atkuriant VDU labai sėkmingai dalyvavo profesoriai iš JAV Bronius Vaškelis, Kęstutis Paulius Žygas, Vytautas Černius, Viktorija Skrupskelytė, Arvydas Žygas, Kęstutis Skrupskelis, Milda Danytė, Rimas Kalvaitis, Kazys Almenas ir dar keletas kitų, kurie buvo trumpesniąją laiką, bet rimtai padėjo.

Žmonės iš užsienio su gerais norais, bet be patirties sovietų valdomoje Lietuvoje beveik be išimties turėjo sunkumų suprasti čia rastas gyvenimo aplinkybes ir žmonių elgesį. Jiems ypač trūko nors poros gerų ir patikimų draugų iš Lietuvoje priešpaudą pergyvenusiujų. Aš tokių turėjau ir akademiniam gyvenime, ir šeimoje. Žinoma, ir man teko susidurti ir su atvirai priešingais, ir su iš pasalų veikiančiais VDU

atkūrimo priešininkais, tačiau tai buvo žmonės, norintys išlaikyti savo okupacijos metais turėtą akademinį monopolį ir bijantys „užsieniečių“ su naujomis programomis konkurencijos. Geriausias pavyzdys buvo bandymas į pirmąjį Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą įrašyti, kad užsienio piliečiai negali

Džiaugiuosi matydamas atjaunėjančių akademinį personalą, ir ypač malonu jausti, kad iš lėto šviri akademinė konkurencija pakeičia buvusias peštynes dėl lėšų.

būti profesoriais, bet tik gali gauti laikiną darbo sutartį. Šis draudimas buvo išbrauktas Aukščiausios Tarybos vardiniu balsavimu, kai 1991-ųjų vasario 12 dieną AT priėmė tą įstatymą, ir mes likome profesoriais.

Būdamas Lietuvoje nuo pat nepriklausomybės atgavimo puikiai galite pats savo akimis matyti šalyje vykstančius pokyčius. Kaip juos vertinate?

Apsiribosiu pokyčiais akademiniam gyvenime. Aukštajame moksle teko matyti nuolatinį bandymą mažinti akademinę autonomiją, kuri buvo įrašyta pirmajame Mokslo ir studijų įstatyme. Tie bandymai kilo iš ministerijų biurokratų, kurie, matyt, siekia valdyti universitetus taip, kaip juos valdė LTSR aukštojo mokslo ministerija. Autonomija buvo apkarpyta, bet jos dar liko ir ją reikia nuolat ginti.

Labai didelė klaida buvo kolegijų su trejų metų programomis įsteigimas. Tie tretieji metai yra visai nereikalingi, nes palieka absolventus su „antros rūšies“ bakalauro diplomu ir žymiai pakelia kolegijų išlaiky-

mo kainą. Kolegijoms turi užtekti dvejų metų programų. Tai galima matyti Kalifornijos aukštojo mokslo sistemoje, kuri yra laikoma pavyzdžiu ir kitose JAV valstijose, ir greitai tobulėjančiose Azijos valstybėse.

Kalifornijoje yra virš šimto dvejų metų „community colleges“, tai yra bendruomenės kolegijų, kurios turi tris tikslus: paruošti įvairių neakademinį specialybių žmones (ne tik jaunas, bet ir pagyvenusius); parengti perėjimui (su dvejų metų tiksliai nustatytu stažu) į ketverių metų universitetus tuos jaunuolius, kurių gimnazijos pažymiai buvo per žemi, bet kurie yra pakankamai gabūs gerai baigti tuos dvejus metus; už nedidelį mokestį leisti visiems vietinės bendruomenės nariams visą gyvenimą tęsti savo mokymąsi labai įvairiose srityse, kad ir nesiekiant diplomo. Pavyzdžiui siūlau Santa Monikos koledžą (*Santa Monica College*) – internete www.smc.edu.

Teigiamas pokytis yra vis gerėjantys ryšiai su užsienio aukštosiomis mokyklomis, ypač mūsų studentų lankymasis geruose universitetuose ir vykimas ten įgyti magistro arba daktaro diplomo. Ar jie ten neliks? Ką tik kalbėjau, kaip juos susigrąžinti per Mokslo ir kūrybos simpoziumus.

Labai gerai ir daugėjantis skaičius studentų iš užsienio, tik svarbu neprisirinkti silpnų studentų, ypač iš „egzotiškų“ kraštų, bandančių „nusipirkti“ lietuvišką diplomą.

Džiaugiuosi matydamas atjaunėjančių akademinį personalą, ir ypač malonu jausti, kad iš lėto šviri akademinė konkurencija pakeičia buvusias peštynes dėl lėšų, kurios lėmė nuolatinį naujų programų steigimą (su tuo pačiu akademinio personalu) ir silpnų vidurinio mokslo abiturientų priėmimą. ■